

ходить ледь помітним слідом, бо найголовніше для Ярослава не соціальне, а внутрішнє, духове, сповнене неприхованого болю і затаєної любови: «*Лиш любов робить справжньою ангельську мову*» (Сковорода).

Назва книжки вибраного «*Логос*» ніби й претензійно-банальна, але тільки доти, поки не зрозуміємо тієї простої істини, що «*вифлєємське*» слово завжди потребує повторення і чіткості називання, а «*содомське*» ховається за квазіоригінальність духової порожнечі. Ясінському не важить погоня за оригінальністю. Його болить та межа, яка лежить між світами.

Чимось невлотним Ясінський нагадує мені перших християнських проповідників, які любили і вірили, які бунтували і вмирили, які страждали і перемагали, бо виривалися за межі приземленої реальності у світ високого духового лету. Виривалися із *життя у життя*.

Звичайно, що осмислення поетичного світу Ярослава Ясінського лише починається. Але беззаперечним є те, що в особі цього українського поета ми маємо виїмкового хранителя і продовжувача поетичної традиції, яка несподівано заявила про себе словом-застереженням напередодні кінцесвітнього цивілізаційного зникання.

ПЕТРО

Згадуючи Петра Сороку

Писати сьогодні про Петра Сороку (06.01.1956-05.06.2018) і важко, і відповідально. Ще й не минуло сорока днів, як Він здійснив Великий Перехід. Писати мені про Петра, як про мертвого – не пишеться. Писати, як про живого – не зрозуміють. Тому, оце моє писання сприймайте, як *межеве*.

Я знав творчість Петра Сороки з 2000 року. Все, що він писав до 2000-го, для мене або зовсім невідоме, або маловідоме. Найголовніше, навіть, не це. Творчість Петра на цьому першому етапі мені малоцікава. Він починав як гуморист і дитячий поет, а обірвався шлях на початках його вростання в релігійний простір літописання, власне це був початок третього етапу творчої і світоглядної ходи Петра Сороки. Чи є цей перехід органічним і чи був би він завершений – сказати не беруся.

Петро надто любив життя, аби повторювати шлях Івана Вишенського. Це натура бунтарська. Тут мені ближчим видається досвід Мелетія Смотрицького. А окрім бунтарства – пристрасна, контрасна людина. Недаремно в щоденникових записах 2000 року «*Квіти на ешафоті*», що вийшли у книзі «*Сповідь слъозою*» під псевдонімом Петро ЛОТ, він наводить таке міркування, якого він ніде не повторював, і яке видається "ключем" до розуміння його світоглядно-естетичної ходи: "*П. Куліш - мій щит і самозахист у творчості, вічне нагадування про те, що іншого шляху в українського письменника нема і бути не може. Він рокова-*

ний на хитання". Шляхів багато, вибір - один. Петро просто зробив свій вибір. Зрозумів натуру і прийняв її. Тому контрастність натури і творчості залишається домінантою Його Дороги. На підтвердження цієї думки наведу свій запис у щоденнику *«Наодинці з літературою»* від 18 березня 2002 року: *„Дорогою туди і назад, у Тернополі на вокзал підходили П. Сорока і В. Ванчура. Петро – контрастний. У понеділок – оптимістичний; ще говорив за Гудзя, що вправ серед білого дня на сходах у військоматі; попередня версія – вбивство; про плани створити власне видавництво, аби бути незалежним від В. Ванчури. А у вівторок – під враженням зустрічі з Р.Іваничуком: це класик, це вічне. Ми його патетику децю приземлили, він обурювався: я вам не вірю; шкодую, що сказав за видавництво etc. Про невірноваженість Петра я сказав [...]: „Петро сьогодні нагадував дівку, в якій почалися критичні дні у той момент, коли вона повірила, що вже вагітна...““*

Петро мав на увазі біблійного Лота, небожа Авраама, який жив у Содомі і врятувався під час загибелі міста. Але, як сам казав мені Петро, що його псевдонім має подвійне прочитання: ЛОТ і ТОЛ (вибухова речовина). Себто, навіть у цьому першому літературному псевдо Сорока закладав подвійність прочитання.

Його щоденники, а відтак і щоденникова проза, що складають другий етап Петрової творчості, такі ж контрастні, як і їхній автор. Вони цікаві, безперечно. Літературне життя зсередини відтворюється Петром зі всією суперечливістю і харизматичністю власної натури. Так, там відтворені події, наведені факти, фрагменти епістолярію різних письменників, міні-портрети і над усім – Петрове розуміння сучасного літературного середовища: *„Коли заходить мова про літературне середовище, у Євгена Барана часто вихоплюється фраза: - Я маю в дупі! Він вимовляє її з неповторною і значливою інтонацією. Хто знає літературне середовище, не відмовить йому в рації. Це нещадна боротьба: одні невтомно воюють з іншими, одне угруповання нападає на інше, і треба бути постійно насторожі, щоб не потрапити комусь на зуб. Тут усі воюють, і, як у деяких видах спорту, дозволені усі прийоми. Кололітературне життя насичене гіркотою, задрістю і зрадою, злобою і ненавистю“* [*„Найкраще помирати в понеділок“*, с.32-33] і літературної ситуації: *„Література ситуація в Україні в стані критичного занепаду. Книжковий ринок зубожіє і знемагає од ширвжитку й темної порнушною азійщини. Талановиті, правдиві й глибоко національні твори залягають у шухлядах“* [*„Голос із притвору“*, с.87]. Над усім височить Петрів вибір: *„Усе частіше охоплює відчуття крижаної самотності – не в побуті, а в літературі. Попри широке листування, незлецькі творчі зв'язки, залишаюся одиноким. Навколо мене пустеля“* [*„Рік подвійних райдуг“*, с.15-16]. І ще: *„Щоби бути щасливим і зберегти високий творчий ритм, мені, очевидно, треба читати тільки Пришвіна і час від часу вириватися в ліс. А я продовжую перелопачувати сотні непотрібних*

книг і в лісі буваю тільки раз чи двічі на тиждень“ [*„Денники: 2004-2005“*, с. 348-349].

Петрів вибір літератури оформився ще в дитячі роки. Навіть навчання в медучилищі і праця фельдшером, не відвернули Петра від записаного в Книгу Життя: *„З п'яти років уже знав, що буду писати, складав якісь віршики. Я міг би сказати, що це дар, природний талант, але насправді особливих задатків, окрім невиситимого потягу і потреби писати, не отримав. Все опановував важкою і ненастанною працею. Менш-більш пристойно почав писати тільки після двадцяти чотирьох років, і тільки тоді прорвався на сторінки періодики. До прози взагалі підступився після тридцяти. Коли думаю, скільки праці поклав на це, то самому здається немислимим. Сотні спалених рукописів. Я просто знесилив себе надмірною працею, і те, що мій мозок ще сьогодні працює, видається дивом“* [*„Голос із притвору“*, с. 107].

Вибір щоденникової лектури видається, на перший погляд випадковим. Хоча нічого в житті Петра Сороки не було випадковим, навіть саме розуміння випадку: *„Мені має вистачити Жуля Ренара до останніх днів і на всі випадки життя. Скільки разів це траплялося, що я занедужував й хотів померти – і він повертав мене до життя та здорового способу мислення. Це вдається тепер ще тільки Пришвіну“* [*„Рік подвійних райдуг“*, с. 58]; *„Мої творчі перегуки з Пришвіним, здається, не закінчатся ніколи. Чому його книги так впливають на мене? Тому, що протягом кількох годин я отримую те, що він виношував роками“* [*Там само*, с. 47]. *„Два письменники повністю вирости з денників – Макс Фрїш і Михайло Пришвін. Сподіваюся, що їхніх книг мені вистачить до кінця життя. У цьому товаристві хотів би стати третім“* [*„Найкраще помирати в понеділок“*, с. 112]. За місяць до смерті Петро Сорока телефонував мені з проханням позичити йому для роботи книгу щоденників Жуля Ренара, яку він колись подарував мені.

Його захоплення Пришвіним (а він вдався також до вільного перекладу вибраних сторінок зі щоденників цього письменника – дивися: *Петро Сорока. Натщесерце. Денники 2009 року. – С. 111-145*), моментами драгувало мене і я вбачав у щоденникових писаннях Сороки залежність від Пришвіна. Підстави для такого твердження у мене були. Наприклад, оцей запис: *„Іноді мені здається, що колись прийде такий час, коли я кину читати усе, окрім М.Пришвіна. залишуся з ним наодинці. І він допоможе мені злитися з природою і без агонії розчинитися в ній назавжди“* [*Денники: 2004-2005*, с. 332]. Чому так вважав і, напевне, вважаю? Залежність від однієї книжки і одного автора несвідомо обмежує творчі потуги письменника, локалізує їх, дозволяючи маніпулювати його авторською свідомістю. Така емоційна залежність веде до фанатизму, а не до апологетики світу в собі. Петро вважав інакше: *„Чому я люблю М.Пришвіна? Тому що за якимись незбагненними законами він стимулює мій творчий дух, наповнює любов'ю до природи і*

життя. Я люблю Пришвіна так, як люблю ліс, небо над головою, польову дорогу за селом...“ [Денники: 2004-2005, с. 344]. Тому окремі з Сорочиних писань я визначав як «пришвінщина», бо у сумнівах Сорока видавався органічнішим, хоча від цих сумнівів сам автор страждав: „Сумніви постійно роздирають мене, і це моя найбільша мука“ [Денники: 2004-2005, с. 15].

Новий етап творчости Петра Сороки розпочався із книжки „Симфонія Петриківського лісу“ (2015). Попри весь естетичний позитив цієї книжки, я не сприйняв її через оту „літературицину“, „пришвінщину“, яка мені видавалася вторинною, в чомусь навіть епігонною. Я не буду зараз таким категоричним, бо вийшла друга - „Де свище Овлур“ (2017) і третя - „Апокрифи лісу“ (2018) книжки цього циклу. Потрібен час для переосмислення і перепрочитання.

Окремою сторінкою в творчости Сороки проходить його діалог із російським містиком і релігійним письменником Іоанном Богомилом. Ця сторінка світоглядно-духовного пошуку була важливою для Сороки, чому свідченням книжка, яка вийшла під псевдонімом Петро Дорога „*Маєстро сонячних хоралів*“ (2015). Як цей діалог вплинув на Сороку і як змінив його (в якому керунку), - зараз я не готовий говорити. Але знаючи пристрасну Петрову натуру, гадаю, що він зазнав значних світоглядно-моральних потрясінь. Але чи привели вони його до катарсису душі, - не можу твердити. Хоча в останні місяці Петро внутрішньо готувався до Великого Переходу, недаремно на похороні тернопільського письменника Михайла Левицького в квітні 2018 року, він запитав священника: „Отче, що треба зробити, аби Бог дав Тобі можливість померти з гідністю?“, а за декілька годин до смерті казав своєму приятелю Богдану Андрусюку, що хоче повернутися до Бога. Це лише підтверджує, що наскрізною домінантою світоглядно-естетичних пошуків Петра Сороки були і залишалися пошуки Бога: „Жити на землі з Богом – бути пронизаним і почуватися проявленим світлом“ [Найкраще померати в понеділок, с. 166-167].

Попри весь побутово-життєвий контраст і залежність від нього: „На жаль, я не утік од зарібного часу «дічайшого капіталізма», закриваю очі й пишу ради грошей, щоб вберегти сім'ю і не приректи її на важкі митарства“ [Найкраще померати в понеділок, с. 100], - Петро Сорока залишається одним із найоригінальніших і найталановитіших українських письменників початку III тисячоліття, принцип творчої сповідальности якого допоміг йому витворити власну мистецьку Легенду, яка уможливила входження творчого доробку письменника не лише в контекст актуального прочитання і перепрочитання, але й в контекст історико-літературний. Це означає, що творчість Петра Сороки стає, поряд з творчістю Олега Лишеги, Андрія Содомори і ще декількох сучасних авторів, основою нового літературного канону.